

Jos metsään haluat mennä nyt!

14.11.2022

Metsä voi tarjota monenlaisia yllätyksiä kulkijalle, mutta yksi yllätys, mitä et ehkä osaa odottaa on metsän kätköistä löytyvä ”kirjasto”. Olitpa sitten retkeilijä, vaeltaja, kalastaja tai metsästäjä, omia kirjakokoelmia ja näiden harrastusten pariin keskittyneitä tietoaineistoja sisältäviä aineistokokoelmia voi löytää odottamattomistakin paikoista.

Suomen Kalakirjasto Muoniossa

Kalastuksesta kiinnostuneen kannattaa suunnistaa pohjoisen eräretkillä Muonion Kemiläisenvaaralle, jossa seisoo Keimiöniemen kalakenttiä vastapäätä hirsinen Kalakirjaston rakennus (Suomen Kalakirjasto, i.a.-a). Paikka sekä sen aineistot, esineistä ja dokumentit ovat vaikuttavia, vaikka et itse kalastusta harrastaisikaan.

Kuva 1: Suomen Kalakirjasto sijaitsee Muoniossa Kemiläisenvaaralla (kuva: Satu Salmela).

Suomen Kalakirjasto on Ari Savikon harrastuksesta syntynyt yksityinen kirjasto. Hirsiseinien suojasta löytyy maanne kattavin kala- ja kalastusaiheinen julkaisukokoelma aina 1700-luvulta nykyaikaan saakka (Suomen Kalakirjasto, i.a.-a). Nimestään huolimatta Kalakirjaston kokoemiin kuuluu myös runsaasti erilaista esineistöä sekä arkistoaineistoa. Itseeni vaikutuksen tekivät erityisesti kokoelmiin kuuluvat kala- ja eräaiheiset exlibrikset, joiden joukosta löytyy muun muassa Erkki Tantun Kekkoselle tekemä exlibris. Ja Kalakirjasto

arkistojen kautta voi perehtyä Suomen kalatalouden kehittymiseen, kehittämiseen ja muutoksiin (Suomen Kalakirjasto, i.a.-b).

Kuva 2: Kalakirjaston kokoelmista löytyy monipuolista aineistoa, muun muassa kala- ja eräaiheisia ex libriksiä (kuva: Satu Salmela).

Kokoelmasta löytyy varmasti jokaiselle jotakin kiinnostavaa kirjoista erilaisiin tutkimuksiin, sarjajulkaisuista lehtiin, kaunokirjallisuudesta tietokirjoihin, exlibriksiä, postimerkkejä ja postikortteja ja sekä uniikkeja esineitä ihasteltavaksi. Kalakirjaston on erikoisuus myös siinä mielessä, että se tarjoaa vierailijoiden käyttöön myös majoitustilat. Ja jos matka Muonioon ei heti onnistu, niin aluksi voi tutkailla kirjaston kokoelmia verkon kautta ja lähteä virtuaalikierrokselle.

Karhu-Korhosen kirjasto

Lappiin suuntaava voi myös sovittaa askelmerkkinsä kohti lukuelämyksiä, joita voi löytää Suomen syrjäisimmäksi kutsutusta kirjastosta. Lemmenjoen kansallispuistossa, Jäkäläpään tunturista, reilun parinkymmenen kilometrin patikkaretken päästä vaeltaja voi löytää Jäkäläpään kulttuurikeskuksen ja Karhu-Korhosen kirjaston ja jopa sen sivukirjaston. Kirjastosta löytyy erillinen kirjastohuone, jonka kokoelmaan kuuluu toista tuhatta teosta sekä erillinen lukusali (Kangas 2021; Virtanen 2019; Hurme 2015).

Kuka sitten Karhu Korhonen? Kirjaston nimimies oli legendaarinen kullankaivaja ja myös suuri kirjallisuuden ystävä (Kangas 2021; Virtanen 2019; Hurme 2015). Kirjasto perustettiin Korhosen 80-vuotislahjaksi ja

alkujaan kullankaivajia palvellut kokoelma palvelee nykyään kaikkia alueella liikkujia (mt.).

Kuva 3: Uniikki Karhu-Korhosen kirjasto palvelee tunturin kulkijoita (kuvaaja Tomi Virtanen).

Luontokeskusten kirjastot

Kansallispuistojen ystävälle luontokeskukset ovat tuttuja alku- ja päätöspisteitä tai levähdyspaikkoja. Luontokeskuksia mainostetaan luontotiedon aarreaittoina, jotka tarjoavat monipuolista tekemistä, näkemistä ja kokemuksia (Metsähallitus, i.a.-a). Palveluvalikoima vaihtelee kohteittain, mutta monesta keskuksesta voi löytää myös pienen kirjaston tai kirjakokoelman. Tällaisiin kokoelmiin olen itse törmännyt muun muassa Pyhä-Luostolla, Yllästunturilla, Hossassa ja Tunturi-Lapin luotokeskuksessa.

Esimerkiksi Tunturi-Lapin luontokeskuksesta Hetasta luontomatkailija löytyy satukirjan Pessin ja Illusian isän, Yrjö Kokon kirjaston. Kirjasto on kunnianosoitus Enontekijöllä asuneelle eläinlääkäri ja kirjailija Kokolle. Kirjastossa on kirjoja Pohjois-Lapin luonnosta, historiasta ja kulttuurista sekä Kokon omia teoksia sekä 1940 ja -50-luvuilla Lappia valokuvanneen Marja Vuorelaisen kirjakokoelma (Metsähallitus, i.a.-b). Tunnelmallinen kirjastonurkkaus on tutustumisen arvoinen ja tarjoaa kulttuurisen keitaan pohjoisen kävijälle.

Kuva 4: Yrjö Kokko –kirjasto Tunturi-Lapin luontokeskuksessa (kuva: Satu Salmela).

Vaellus jatkuu…

Erähenkisistä kotimaisista kirjastoista on kokematta vielä ainakin Riihimäellä sijaitseva Suomen Metsästysmuseo sekä Metsästyskirjasto. Tästä kirjastosta löytyy metsästyskulttuuriin liittyvää tietoa aina kansatieteestä, eläintieteeseen, metsästyskoiriin, riistanhoitoon sekä metsästysvälineisiin 1600-luvulta nykypäivään (Suomen metsästysmuseo, i.a.). Tiedonnälkäinen voi toki tutustua kokoelmiin kotisohvaltaankin Finnan ja Kantapuu-tietokannan kautta. Metsänystävälle Kantapuu onkin oikea aarreaitta, sillä sen kokoelmat muodostuvat seitsemän, suomalaista metsäkulttuuria esittelevän museon aineistosta, esineistöistä ja tiedoista, joihin kuuluvat muun muassa Suomen Metsämuseo, Lapin metsämuseo, Verlan tehdasmuseon.

Eikä ikinä voi tietää, miten seuraan polun päästä paljastuu. Maailmalla yleistyneisiin pikkukirjastoihin tai minikirjastoja (little free library) saattaa nimittäin törmätä hyvinkin yllättävissä paikoissa (ks. Seeskorpi & Heikinmatti 2022; Kangas 2021). Toistaiseksi minikirjastoja löytyy Suomesta vielä vähän, mutta kuka tietää mitä jonakin päivänä tulee metsäpolulla vastaan.

P.S. Selvyyden vuoksi mainittakoon lopuksi, että sanaa kirjasto voidaan käyttää hyvinkin väljästi erilaisista aineistokokoelmista. Kaikki nämä kokoelmat eivät suinkaan tarkoita ammatillisesti hoidettuja ja ylläpidettyjä kokoelmia, joita ovat esimerkiksi Suomen kunnalliset eli yleiset kirjastot ja joiden toimintaa säätelee oma erillinen lainsäädäntönsä (ks. Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492). Kaikki kirjakokoelman ovat arvokkaita ja käyttäjilleen rakkaita, mutta on hyvä silti erottaa harrastuksen pohjalta ylläpidettävät ja ammatilliseen huolenpitoon perustuvat aineistokokoelmat. Kannattaa siis tarkistaa tapauskohtaisesti, millaisesta aineistokokoelmasta puhutaan, kun käytetään sanaa ”kirjasto”.

Satu Salmela
Lehtori, kirjasto- ja tietopalvelualan tutkinto-ohjelma
Eräharrastaja ja luontointoilija
SeAMK

Lähteet:

Hurme, J. (09.09.2015). Kullankaivajien kirjasto. YLE.
https://yle.fi/aihe/artikkeli/2015/09/09/kullankaivajien-kirjasto

Kangas, P. (12.4.2021). Pikkukirjasto tuo naapurustoon yhteisöllisyyttä. Kirjastoseura.
https://suomenkirjastoseura.fi/kirjastolehti/pikkukirjasto-tuo-naapurustoon-yhteisollisyytta/

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492. https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2016/20161492

Metsähallitus. (i.a.-a). Luontokeskukset – Luontotiedon aarreaitta. https://www.luontoon.fi/luontokeskukset

Metsähallitus. (i.a. -b) Tekemistä ja näkemistä Tunturi-Lapin luontokeskuksessa.
https://www.luontoon.fi/tunturi-lapinluontokeskus/tekemistajanakemista

Seeskorpi, P. & Heikinmatti, A. (27.8.2022). Muumi-kuvioinen minikirjasto on Amerikan-tuliainen, jonka tekijä haluaa innostaa lähiasukkaita lukemaan. YLE. https://yle.fi/uutiset/3-12589331

Suomen Kalakirjasto. (i.a.-a). Tervetuloa Suomen Kalakirjaston kotisivuille. https://www.suomenkalakirjasto.fi/

Suomen Kalakirjasto. (i.a.-b). Suomen Kalakirjaston Arkisto. https://www.suomenkalakirjasto.fi/arkisto/

Suomen metsästysmuseo. (i.a.). Kirjasto. https://www.metsastysmuseo.fi/kokoelmat/kirjasto/

Vilpponen, S. (19.2.2021). Kullankaivajien kirjasto. Kirjastolehti.
https://suomenkirjastoseura.fi/kirjastolehti/kullankaivajien-kirjasto/

Virtanen, T. (18.02.2019). Tutustumiskäynti Karhu Korhosen kirjastoon. Kreodi.
https://www.kreodi.fi/arkisto/artikkelit/tutustumiskaynti-karhu-korhosen-kirjastoon.html